Perustuslakivaliokunta

Tiistai 28.11.2023 klo 9.00—13.11

Läsnä
puheenjohtaja Heikki Vestman kok
varapuheenjohtaja Vilhelm Junnila ps (1, 2, 3, 5, 6, 7) (4 osittain)
jäsen Fatim Diarra vihr
jäsen Maria Guzenina sd (5, 6, 7) (3, 4 osittain)
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Hannu Hoskonen kesk (5, 6, 7) (3, 4 osittain)
jäsen Teemu Keskisarja ps (1, 2, 4, 5, 6, 7) (3 osittain)
jäsen Pihla Keto-Huovinen kok (5, 6, 7) (3, 4 osittain)
jäsen Anna Kontula vas
jäsen Johannes Koskinen sd (1, 2, 3, 5, 6, 7) (4 osittain)
jäsen Jarmo Lindberg kok (4, 5, 6, 7) (3 osittain)
jäsen Mira Nieminen ps (4, 5, 6, 7) (3 osittain)
jäsen Johanna Ojala-Niemelä sd
jäsen Karoliina Partanen kok (1, 2, 5, 6, 7) (3, 4 osittain)
jäsen Onni Rostila ps (4, 5, 6, 7) (3 osittain)
jäsen Ville Skinnari sd (1, 2, 3, 5, 6, 7) (4 osittain)
varajäsen Markku Eestilä kok (1, 2) (3 osittain)
varajäsen Ville Valkonen kok (1, 2, 5, 6, 7) (3, 4 osittain)

Sihteerit
valiokuntaneuvos Johannes Heikkonen
valiokuntaneuvos Liisa Vanhala

1. Nimenhuuto

Toimitettiin nimenhuuto. Läsnä oli 12 jäsentä.

2. Päätösvaltaisuus

Kokous todettiin päätösvaltaiseksi.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024–2027 ja siihen liittyviksi laeiksi sekä lapsilisälain 7 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 75/2023 vp

Valiokunnan lausuntoluonnos Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024–2027 ja siihen liittyviksi laeiksi sekä lapsilisälain 7 §:n muuttamisesta A 3

Valmis
5.1

Eriävä mielipide eriävä mielipide1 _HE 75_2023vp_vas_sd_vihr.pdf B 3
Eriävä mielipide eriävä mielipide2 _HE 75_2023vp_sd_vihr.pdf C 3

Sihteeri esitteli lausuntoluonnoksen.

Valiokunta kävi yleiskeskustelun.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä valiokunta hyväksyi lausuntoluonnoksen muutettuna.

Päätettiin lisätä kappaleen 3 loppuun uusi virke seuraavasti: ”Kuitenkin on arvioitu myös toisentyyppisiä indeksijäädytyksiä (PeVL 34/1996 vp).”

Päätettiin lisätä kappaleen 5 alkuun kaksi virkettä seuraavasti: ”Hallituksen esityksen mukaan viimeisen noin 15 vuoden aikana julkisen talouden velkasuhde on noussut huomattavasti. Velkaantumiskehityksen pysäyttäminen edellyttää esityksen mukaan julkisen talouden vahvistamista.”

Päätettiin muuttaa kappaleen 7 ensimmäinen virke kuulumaan seuraavasti: ”Perusoikeusuudistuksen esitöiden mukaan silloisen hallitusmuodon taloudellisia ja sosiaalisia perusoikeuksia koskevia säännösehdotuksia muotoiltaessa kiinnitettiin erityistä huomiota tosiasiallisiin mahdollisuuksiin näiden oikeuksien toteuttamiseen ja varmistumaan siitä, että ehdotukset soveltuisivat myös taloudellisten olosuhteiden muuttuessa (HE 309/1993 vp, s. 19/I).”

Päätettiin muuttaa kappale 9 kuulumaan seuraavasti: ”Perustuslakivaliokunnan mielestä hallituksen esityksessä esitetyillä, julkisen talouden tilanteeseen ja kehitysnäkymiin kuten rakenteelliseen alijäämään, liittyvillä seikoilla, voidaan sinänsä perustella indeksitarkistusten tekemättä jättämistä (ks. myös PeVL 40/2018 vp).”

Päätettiin lisätä uusi kappale 10 seuraavasti: ”Ehdotetun sääntelyn tavoite työllisyyden lisäämisestä kiinnittyy lisäksi perustuslain 18 §:n 2 momentissa säädettyyn työllisyyden edistämisvelvollisuuteen. Perustuslain 18 §:n 2 momentin mukaan julkisen vallan on edistettävä työllisyyttä. Säännöksessä ei ole otettu kantaa työllisyyden hoidossa käytettävään keinovalikoimaan (vrt. HE 309/1993, s 68). Ottaen huomioon hallituksen esityksessä esitetyt arviot työllisyyden vahvistumisesta, lakiesityksellä voidaan katsoa olevan merkitystä perustuslain 18 §:n 2 momentin mukaisen työllisyyden edistämisvelvoitteen kannalta (ks. PeVL 32/2022 vp, kpl 3).”

Päätettiin muuttaa kappale 11, josta oli tullut kappale 12, kuulumaan seuraavasti: ”Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että ehdotetun indeksijäädytyksen monivuotisuus vaikuttaa ehdotuksen vaikutusten arviointiin. Hallituksen esityksessä käytetään talouden ja kustannustason kehitystä arvioitaessa valtiovarainministeriön ennustetta, jonka mukaan kansaneläkeindeksin 10,2 prosentin kasvu arvioidaan saavutettavan vuonna 2026, jolloin vuoden 2027 alussa tehtäisiin ennusteen luvuilla osittainen indeksikorotus 0,4 prosenttia. Valiokunta ei pidä nyt ehdotetun indeksijäädytyksen pitkää ajallista kestoa sellaisenaan aivan ongelmattomana.”

Päätettiin muuttaa kappaleen 12, josta oli tullut kappale 13, viimeinen virke kuulumaan seuraavasti: ”Etuuksien jäädytyksen kokonaisvaikutukset voivat hallituksen esityksen ja muun saadun selvityksen perusteella olla tuntuviakin erityisesti sellaisissa tapauksissa, jossa kotitalous saa useampaa perustuslain 19 §:n 2 momentin mukaista oikeutta toteuttavaa etuutta, joihin ei ehdotuksen mukaan tehdä indeksitarkistusta.”

Ed. Koskinen ehdotti ed. Ojala-Niemelän kannattamana, että lausuntoluonnoksen kappaleet 13—15 poistetaan.

Ehdotuksesta äänestettiin. Ed. Koskisen ehdotus hävisi äänin 6—11.

Päätettiin muuttaa kappale 14, josta oli tullut kappale 15, kuulumaan seuraavasti: ”Perustuslakivaliokunta on aikaisemmassa käytännössään yhtäältä pitänyt mahdollisena hyvinkin tuntuvia yksittäisiin etuuksiin kohdistuvia indeksijäädytyksiä (ks. PeVL 34/1996 vp). Toisaalta valiokunnan käytännön mukaan myöskään useisiin etuuksiin kohdistuvat vuosittaiset indeksijäädytykset eivät ole muodostuneet perustuslain vastaisiksi (PeVL 40/2018 vp, PeVL 47/2017 vp). Siten valiokunnan käytännön valossa kynnys aiemmin arvioitujen indeksijäädytysten pitämiselle säätämisjärjestykseen vaikuttavana seikkana on ollut varsin korkea. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan myöskään nyt ehdotettu indeksitarkistuksien tekemättä jättäminen ei kattosäännöskin huomioon ottaen kokonaisuutena arvioiden heikennä niin olennaisesti perustuslain 19 §:n 2 momentissa tarkoitettua perustoimeentulon turvaa, että sääntely ei vastaisi perustuslain 19 §:n 2 momentin vaatimuksia (ks. myös PeVL 40/2018 vp, s. 3, PeVL 47/2017 vp, s. 4). Valiokunta pitää kuitenkin aikaisempaan käytäntöönsä viitaten huolestuttavana, että sääntelyn vaikutukset kohdistuvat voimakkaimmin pienituloisiin henkilöihin ja kotitalouksiin (PeVL 40/2018 vp, PeVL 47/2017 vp).”

Päätettiin poistaa kappaleet 15 ja 16.

Päätettiin muuttaa kappale 19, josta oli tullut kappale 18, kuulumaan seuraavasti: ”Perustuslakivaliokunta toteaa aikaisempiin kannanottoihinsakin (PeVL 47/2017 vp, PeVL 40/2018 vp) viitaten, että Euroopan sosiaalisen peruskirjan voimaan saattaneet valtiot ovat sitoutuneet suojaamaan sopimuksessa määriteltyjä sosiaalisia ja taloudellisia oikeuksia. Suomi on lisäksi sitoutunut peruskirjan lisäpöytäkirjaan järjestökantelujen järjestelmästä. Perustuslakivaliokunta toistaa suhtautuvansa erittäin vakavasti sosiaalisen peruskirjan valvontakäytännössä esitettyihin huomioihin (ks. PeVL 40/2018 vp, PeVL 47/2017 vp, s. 5). Valiokunnan mielestä valtioneuvoston tulee pikaisesti aloittaa asiaa koskeva perusteellinen tarkastelu."

Päätettiin muuttaa kappale 20, josta oli tullut kappale 19, kuulumaan seuraavasti: ”Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 1 §:n mukaan indeksitarkistuksen jäädytys koskee myös kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain mukaista vastaanottorahaa ja käyttörahaa. Perustuslakivaliokunta on arvioinut vastaanottorahaa koskevaa sääntelyä perustuslain välttämätöntä toimeentuloa ja huolenpitoa koskevan 19 §:n 1 momentin kannalta (PeVL 59/2010 vp, s. 2). Valiokunta on pitänyt perustuslain 19 §:n 1 momentin estämättä mahdollisena irrottaa

vastaanoton etuusjärjestelmä toimeentulotukijärjestelmästä (PeVL 59/2010 vp, s. 3/I). Eri etuusjärjestelmän piirissä olevien henkilöiden erilainen asema muodostaa hyväksyttävän perusteen jossain määrin eriyttää toimeentulotuen ja vastaanottorahan suuruus toisistaan. Tuolloisen vastaanottorahan määrä on vastannut toimeentulotuen perusosaa kuitenkin niin, että siitä on vähennetty vastaanottokeskuksen hyödykkeinä järjestämä osuus. Valiokunta on pitänyt mahdollisena huolehtia kansainvälistä suojelua hakevien ja tilapäistä suojelua saavien toimeentulon turvasta osittain muutenkin kuin rahana (ks. PeVL 8/2005 vp, s. 2/II)."

Päätettiin lisätä kappaleen 21, josta oli tullut kappale 20, loppuun uusi virke seuraavasti: "Vastaanottorahaa ei perustuslakivaliokunnan mielestä voida sen saajien osalta ymmärtää suoraan perustuslain 19 §:n 1 momentin mukaiseksi vähimmäistasoksi (ks. toimeentulotuen osalta esim. PeVL 11/2023 vp)."

Ed. Kontula ehdotti ed. Diarran kannattamana, että lausuntoluonnoksen kappaletta 22 muutetaan niin, että vastaanottorahan poistaminen indeksijäädytyksen piiristä on edellytyksenä 1. lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Ehdotuksesta äänestettiin. Ed. Kontulan ehdotus hävisi äänin 7—10.

Päätettiin muuttaa kappale 22, josta oli tullut kappale 21, kuulumaan seuraavasti: "Nyt arvioitavan hallituksen esityksen suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä koskevassa jaksossa ei ole lainkaan tarkasteltu vastaanottorahaa koskevaa säännösehdotusta perustuslain 19 §:n 1 momentin kannalta. Perustuslakivaliokunta pitää tätä vakavana puutteena esityksessä. Valiokunnan mielestä asiaa on esityksessä selvitetty siinä määrin puutteellisesti, että sosiaali- ja terveysvaliokunnan on syytä arvioida vastaanottorahan rajaamista pois indeksijäädytyksen piiristä."

Päätettiin poistaa kappale 23.

Päätettiin korvata kappaleen 26, josta oli tullut kappale 24, kaksi ensimmäistä virkettä seuraavilla kolmella virkkeellä: "Perustuslakivaliokunnan mielestä kyseistä muistiota voidaan pitää vaikutusten arviointien kannalta sinänsä varsin kattavana vuoden 2024 osalta. Seuraaville vuosille kasautuvia vaikutuksia indeksijäädytysten osalta ei ole arvioitu. Valiokunta pitää lisäksi ongelmallisena, ettei muistioon sisälly nimenomaista tarkastelua esitysten perusoikeus- ja ihmisoikeusvaikutuksista (ks. myös PeVL 14/2023 vp, kappale 18)."

Päätettiin lisätä uusi kappale 26 seuraavasti: "Perustuslakivaliokunta pitää selvänä, että valtioneuvoston on tarkoin seurattava indeksin jäädytyksen vaikutuksia ja ryhdyttävä tarvittaessa havaittujen ongelmien korjaamiseen. Seurannassa on otettava huomioon myös muiden sosiaaliturvaetuuksien muutosten kanssa muodostuvat yhteisvaikutukset."

Päätettiin poistaa valiokunnan päätösesityksestä hakasulkeissa oleva teksti.

Valiokunta päätti yksimielisesti pitää käsittelyä asian ratkaisevana käsittelynä.

Lausuntoon jätettiin eriävä mielipide: 1. Anna Kontula vas, Johannes Koskinen sd, Johanna Ojala-Niemelä sd, Ville Skinnari sd, Maria Guzenina sd ja Fatim Diarra vihr.

Lausuntoon jätettiin eriävä mielipide: 2. Johannes Koskinen sd, Johanna Ojala-Niemelä sd, Ville Skinnari sd, Maria Guzenina sd ja Fatim Diarra vihr.

Asian käsittely valiokunnassa on päättynyt.

_____

Kokous keskeytettiin kello 11.45 ja sitä jatkettiin kello 12.00.

_____

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 73/2023 vp

Valiokunnan lausuntoluonnos Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta A 4
Eriävä mielipide HE_73_2023vp_Eriävä_mielipide1.pdf B 4
Eriävä mielipide HE_73_2023vp_Eriävä_mielipide2.pdf C 4

Sihteeri esitteli lausuntoluonnoksen.

Valiokunta kävi yleiskeskustelun.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä valiokunta hyväksyi lausuntoluonnoksen muutettuna.

Päätettiin poistaa kappaleen 5 viimeinen virke sekä lisätä saman kappaleen alkuun uusi virke seuraavasti: ”Hallituksen esityksen (s. 6) mukaan viimeisen noin viidentoista vuoden aikana julkisen talouden velkasuhde on noussut huomattavasti. Esityksen mukaan velkaantumiskehityksen pysäyttäminen edellyttää julkisen talouden vahvistamista.”

Päätettiin lisätä kappaleen 6 ensimmäisen virkkeen jälkeen uusi virke seuraavasti: ”Perustuslain esitöiden mukaan silloisen hallitusmuodon taloudellisia ja sosiaalisia perusoikeuksia koskevia säännösehdotuksia muotoiltaessa kiinnitettiin erityistä huomiota tosiasiallisiin mahdollisuuksiin näiden oikeuksien toteuttamiseen ja varmistumaan siitä, että ehdotukset soveltuisivat myös taloudellisten olosuhteiden muuttuessa (HE 309/ 1993 vp, s. 19/ I).”

Päätettiin lisätä kappaleen 6 jälkeen uusi kappale seuraavasti: ”Ehdotetun sääntelyn tavoite työllisyyden lisäämisestä kiinnittyy lisäksi perustuslain 18 §:n 2 momentissa säädettyyn työllisyyden edistämisvelvollisuuteen. Perustuslain 18 §:n 2 momentin mukaan julkisen vallan on edistettävä työllisyyttä. Säännöksessä ei ole otettu kantaa työllisyyden hoidossa käytettävään keinovalikoimaan (vrt. HE 309/1993, s 68). Ottaen huomioon hallituksen esityksessä esitetyt arviot työllisyyden vahvistumisesta, lakiesityksellä voidaan katsoa ole-

van merkitystä perustuslain 18 §:n 2 momentin mukaisen työllisyyden edistämisvelvoitteen kannalta (ks. PeVL 32/2022 vp, kpl 3).”

Päätettiin poistaa kappaleen 11, josta oli tullut kappale 12, toinen virke ja kolmannesta virkkeestä sanat "suhteessa tähän".

Päätettiin poistaa kappale 12.

Ed. Koskinen ehdotti ed. Ojala-Niemelän kannattamana, että kappale 13 poistetaan.

Ehdotuksesta äänestettiin. Ed. Koskisen ehdotus hävisi äänin 6—11.

Päätettiin muuttaa kappaleen 13 toinen virke kuulumaan seuraavasti: ”Vaikka ehdotettujen muutosten ei kaikilta osin voida katsoa olevan vähäisiä, eivät nyt ehdotetut työttömyysturvalain muutokset valiokunnan mielestä myöskään muilta osin heikennä niin olennaisesti perustuslain 19 §:n 2 momentissa tarkoitettua perustoimeentulon turvaa, että sääntely ei vastaisi perustuslain 19 §:n 2 momentin vaatimuksia (ks. myös PeVL 40/ 2018 vp, s. 3, PeVL 47/2017 vp, s. 4).”

Päätettiin poistaa kappale 14.

Päätettiin lisätä kappaleen 16, josta oli tullut kappale 15, loppuun uusi virke seuraavasti: ”Valiokunnan mielestä esityksen vaikutusten arvioinnit ja säätämisjärjestysperustelut ovat asialliset.”

Päätettiin muuttaa kappale 21, josta oli tullut kappale 20, kuulumaan seuraavasti: ”Perustuslakivaliokunta toteaa aikaisempiin kannanottoihinsakin (PeVL 47/2017 vp, PeVL 40/ 2018 vp) viitaten, että Euroopan sosiaalisen peruskirjan voimaan saattaneet valtiot ovat sitoutuneet suojaamaan sopimuksessa määriteltyjä sosiaalisia ja taloudellisia oikeuksia. Suomi on lisäksi sitoutunut peruskirjan lisäpöytäkirjaan järjestökantelujen järjestelmästä. Perustuslakivaliokunta toistaa suhtautuvansa erittäin vakavasti sosiaalisen peruskirjan valvontakäytännössä esitettyihin huomioihin (ks. PeVL 40/2018 vp, PeVL 47/2017 vp, s. 5). Valiokunnan mielestä valtioneuvoston tulee pikaisesti aloittaa asiaa koskeva perusteellinen tarkastelu.”

Päätettiin poistaa valiokunnan päätösesityksestä hakasulkeissa oleva teksti.

Valiokunta päätti yksimielisesti pitää käsittelyä asian ratkaisevana käsittelynä.

Lausuntoon jätettiin eriävä mielipide: 1. Johannes Koskinen sd, Johanna Ojala-Niemelä sd, Ville Skinnari sd, Maria Guzenina sd ja Fatim Diarra vihr.

Lausuntoon jätettiin eriävä mielipide: 2. Anna Kontula vas.

Asian käsittely valiokunnassa on päättynyt.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle suurten konsernien vähimmäisveroa koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 77/2023 vp

Valiokunnan lausuntoluonnos Hallituksen esitys eduskunnalle suurten konsernien vähimmäisveroa koskevaksi lainsäädännöksi A 5

Sihteeri esitteli lausuntoluonnoksen.

Valiokunta kävi yleiskeskustelun.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä valiokunta hyväksyi lausuntoluonnoksen sellaisenaan.

Valiokunta päätti yksimielisesti pitää käsittelyä asian ratkaisevana käsittelynä.

Asian käsittely valiokunnassa on päättynyt.

6. Muut asiat

Muita asioita ei ollut.

7. Seuraava kokous

Ilmoitettiin, että valiokunnan seuraava kokous on keskiviikkona 29.11.2023 klo 10.00.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Valiokuntaneuvos Liisa Vanhala